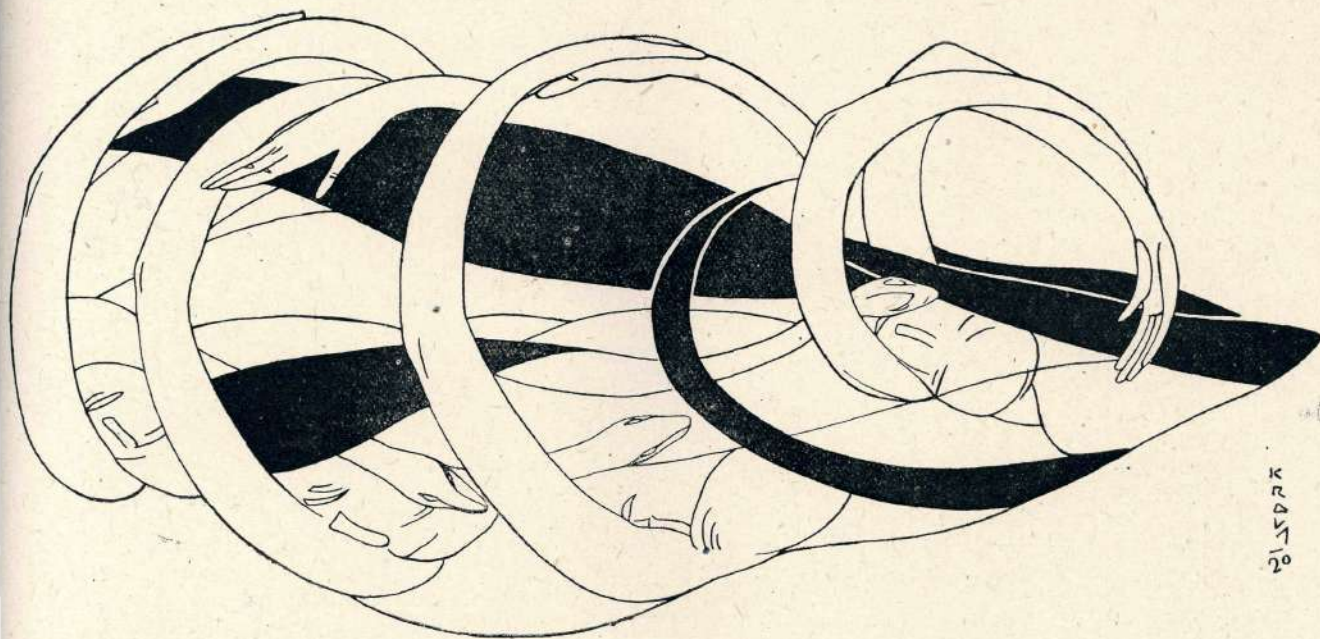

MRAK.

KSAVER MEŠKO.

Lepot lepota je večerni mrak. Najlepši dan je lahko grd, v enem trenutku lahko postane grd in ostuden: sreča nas morda človek, ki nam z enim pogledom, s kratkim odurnim nasmehom, z eno podlo besedo omadežuje in uniči vso lepoto dneva. Najsijajnejša noč je komu morda prazna s svojo brezzvočno tišino in grobno onemelostjo, komu morda grozna in strašna z mislimi in spomini, ki legajo v nočni osamelosti na srce kakor mōra in kakor vedomci pijo človeku kri in življenje. A mrak je čudežno lep, poleti in pozimi, spomladi in v viharjev polni jeseni. Zakaj mrak je posoda skrivnosti. Skrivnost je pa vsaka lepa, od skrivnosti prve, šele prebujajoče se ljubezni do skrivnosti najstrašnejšega, najzažgonetnejšega umora, ki nas glas o njem prime za srce s tako trdo in tako mrzlo roko, kakor bi ubijal kdo nas samih, moril nas počasi, z zavestno, preračunjeno krutostjo, z namenom, da naj občutimo boleost in grozo smrti tem jasneje, izpijemo jo do dna v počasnih, strašno pekočih požirkih.

Čudovit je mrak kakor morajo biti čudoviti tisti zadnji trenutki med življenjem in smrtjo, katerih skrivnosti more naša duša le s tajnim drhtenjem sanjati, ker jih okusil še nihče izmed nas ni. Mrak ni ne solnčno življenje, ki nam je čestokrat preglasno in preropotavo, ne gluho spanje smrti. Ni več dnevni šum in ne popolna tihota polnočna: polglasen klic, kratek smeh, hipno prerekanje, bežeč vzkrik je še slišati kje zunaj; korak v veži, na hodniku, godba v soseščini ali v daljavi, pesem morda — življenje še, a vendar drugačno nego ob svetlem solnčnem dnevu, zastrto, kakor skrito za dremotno zaveso.

Nikoli ne vstaja človeku njegova preteklost, življenje njegovo, lepō morda kakor še nedotaknjen, neutrgan cvet šmarnice, oškropljeno morda in omadeževano z lahkomišelnostjo, zamazano z zlobo in grehi, tako jasno iz nižin preteklosti, nikoli mu ne stopa tako živo, tako mogočno pred oči kakor v večernem mraku. Kakor pestrotkan čilim se razgrne človeku pred dušo kaos njegovih upov in prevar, hrepenenj in zablod, iskanja in padanja na potih v višave, sladkosti in bridkosti odbeglih dni. En sam dan je vse preteklo življenje, dan peden dolg od jutra do večera. Nekaj hipov, krajših zdaj, zdaj daljših, ga živi duša; pa izgine tudi on v mrak. — A tudi v tem je lepota, ker je vsako življenje lepota.

Dan ima svoje težave, svoje trpljenje: trpinčijo nas ljudje, bičajo sovražniki, križajo prijatelji. Noč ima svoje strahove: prihajajo k človeku njegovi mrtveci, tisti, ki so ga ljubili, in tisti, ki so ga sovražili: V mraku pa je človek sam s seboj. Biti pa sam s seboj, je presladka sreča življenja.

In če sedite v somraku tudi s človekom, mu ne vidite prejasno ne v oči ne v srce. Če ste sami dobri, ste povsem prepričani, da bije blago srce tudi v njem, ki sedi ob vas, vam naproti. Če je neomadeževano vaše oko, si venomer domišljujete, da strmi v vas skozi pepelnati oblak mraka najboljšo, najčistejšo oko. Slišite le besede, ki padajo v vašo dušo kakor droben kamen v globok tolmun: prav nič se ne vznemiri in ne razburi globočina. Saj so vse te besede v tišini in v skrivnostih polmraka tako nenavadno lepe; lepe celo, če kličejo iz teme obupa, če kriče iz globin sovraštva. Z mehko, voljno lepoto ovije mrak slednjo besedo.

A če sedite sami v mraku, ležite vznak na kanapeju, kako čudežne podobe plete v ogromno zaveso pred vami čudotvorec večerni mrak. Vso